

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 21 юни 2019 г.
(OR. en)

10414/19

SOC 495
EMPL 383
ECOFIN 648
EDUC 326
SAN 309
GENDER 29
ANTIDISCRIM 19

БЕЛЕЖКА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Делегациите
Относно:	Икономика на благоденствието — Резюме на информационния документ на ОИСП „Създаване на възможности за благоденствие на хората и за икономически растеж“

Приложено се изпраща на делегациите резюме на горепосочения информационен документ на ОИСП.

Текстът на информационния документ е поместен в док. 10414/19 ADD 1.

Икономика на благоденствието

Резюме на информационния документ на ОИСР „Създаване на възможности за благоденствие на хората и за икономически растеж“

Благоденствието като ориентир за политиката

Аргументите за измерване на икономическите резултати и на обществения напредък „отвъд БВП“ са добре известни. Във връзка с това все повече се признава, че приемането на БВП като единствен ориентир не дава на създателите на политики достатъчно богата и точна картина за това как работи икономиката в полза на гражданите, нито за дългосрочното въздействие на растежа върху устойчивостта. ЕС беше сред първите институции, които признаха значението на тази програма.

ОИСР изигра особено важна роля за развитието на понятието „многоизмерно благоденствие“ като средство за изследване и измерване и за формиране на политиката посредством инструменти като *рамката на ОИСР за благоденствие, рамката на ОИСР за действия на политиката за приобщаващ растеж, инициативата „По-добър живот“ и инициативата „Нови подходи към икономическите предизвикателства“*. Потенциалът за подобряване на решенията и резултатите в областта на политиката въз основа на многоизмерно понятие за благоденствие е значителен. Чрез съсредоточаване на вниманието върху резултатите в различните измерения, които са от значение за хората, създателите на политики могат по-добре и на ранен етап да определят областите с добри резултати, да откриват предизвикателствата и областите, в които има трудности, и да определят приоритетите по-ефективно.

От програма за измерване към програма за действие: Икономика на благоденствието

„Икономиката на благоденствието“ може да бъде определена като икономика, която:

- i) разширява възможностите на хората за социална мобилност във възходяща посока и за подобряване на онези измерения на техния живот, които са най-важни за тях;
- ii) гарантира, че тези възможности се превръщат в резултати по отношение на благоденствието за всички слоеве от населението, включително тези в долната част на разпределението;
- iii) намалява неравенствата; и
- iv) гарантира екологична и социална устойчивост.

Като предоставят на хората възможности за по-голямо благоденствие и им помагат да ги осъществят, създателите на политики не само насърчават благоденствието като присъща ценност, но и инвестират в човешкия потенциал като основен двигател на дългосрочния икономически растеж и обществената устойчивост и стабилност. Освен това, като обръщат внимание на устойчивостта на благоденствието във времето, създателите на политики могат да увеличат максимално потенциала за дългосрочен икономически растеж и да защитят по-добре своите икономики от неблагоприятни сътресения. И в двата случая „икономиката на благоденствието“ цели да създаде и поддържа „благодарен кръг“, в който и двата елемента — устойчивият икономически растеж и благоденствието — работят заедно в полза на хората и обществото.

Как да се изгради икономика на благоденствието?

Целта на настоящия документ е да очертае начините, по които държавите могат да изградят икономика на благоденствието, и да конкретизира ролята, която политиките могат да играят за постигането на тази цел. В документа се анализират няколко важни канала, чрез които икономическият растеж и благоденствието взаимно се подкрепят и подсилват, като се поставя акцент върху редица области на политиката, които са от съществено значение както за благоденствието, така и за икономическия растеж: i) образование и обучение; ii) здравеопазване; iii) социална закрила и преразпределение; и iv) равенство между половете.

В документа на първо място се твърди, че инвестирането в благоденствието на хората полага основите за по-силен и по-устойчив дългосрочен икономически растеж. В частност се демонстрира, че разширяването на възможностите за достъп до висококачествено образование и здравеопазване и насърчаването на приобщаващи системи за социална закрила, които подпомагат устойчивостта и социалната мобилност, са мощни лостове за задействане на благотворния цикъл, който характеризира „икономиката на благоденствието“. На второ място, в документа се твърди, че за да имат пълна възвръщаемост, тези инвестиции трябва да доведат до по-добри резултати по отношение на благоденствието за всички слоеве от населението. Така се набляга колко е важно да се премахне неравенството между половете по отношение на достъпа до качествени работни места.

Образование

Ползите от по-дългото и по-добро *образование* надхвърлят въздействието върху растежа на БВП и обхващат много други измерения на благоденствието. Така например, в **страните от ОИСР високо образованите хора живеят средно около 6 години по-дълго от ниско образованите хора**. При тях се наблюдават по-високи нива на заетост, по-малка несигурност на пазара на труда и стрес на работното място, въпреки че по-дългото образование може да наруши равновесието между личния и професионалния живот. Опитите да се определи количественото изражение на общото нетно въздействие на образованието върху благоденствието показват, че **възвръщаемостта на образованието нараства повече от два пъти, след като се отчетат ползите по отношение на здравето и заетостта**.

Политиката може да подобри благоденствието и икономическите резултати чрез разширяване на достъпа до висококачествено образование за всички слоеве от населението. Сред важните лостове за постигането на тази цел са засиленото посещаване на предучилищно ниво, по-голямата автономия на училищата и университетите, по-ниското съотношение между ученици и учители, по-малките разлики (и по-лесните пътища) между академичното и професионалното образование и по-малкото пречки пред финансирането на студентите във висшето образование. Намаляването на неравенството по отношение на достъпа и възможностите в училище е от съществено значение за насърчаването на по-добри образователни резултати, тъй като държавите с високи равнища на неравенство в образованието и уменията отчитат и по-ниски средни резултати в областта на образованието. По подобен начин обхватът, насочването и ефективността на обучението и ученето през целия живот могат значително да се подобрят. **Всяка година едва около 40% от възрастните в държавите от ОИСР участват в обучение за възрастни**, като вероятността някои групи — особено по-слабо образованите — да участват в обучение за възрастни, е много по-малка.

Здравеопазване

Здравето е основно човешко право и ключов фактор за благоденствието. От една страна, подобряването на здравословното състояние допринася за увеличаване на икономическия растеж чрез повече инвестиции в образованието, по-добро участие на пазара на труда и по-големи икономии. От друга страна, освен високата цена в човешки план здравословните проблеми водят до значителна икономическа тежест за обществото и публичните финанси. Така например, **общите разходи за психично здраве в 28-те страни от ЕС се оценяват на повече от 4% от БВП, или над 600 милиарда евро.** Всяка година в ЕС вследствие на **незаразни болести умират преждевременно около 550 000 души в трудоспособна възраст, което възлиза на загуби от 3,4 милиона години живот и 115 милиарда евро икономически потенциал годишно.** Отражението на здравословното състояние върху други измерения на благоденствието надхвърля значително въздействието му върху растежа на БВП. То започва с образованието, тъй като по-голямата продължителност на живота е свързана с възвръщаемостта на инвестициите в образованието, докато лошото здраве намалява когнитивното развитие на децата и образователните резултати. Здравето също е важен определящ фактор за заетостта и субективното благоденствие.

Политиката може да подобри благоденствието и икономическите резултати, като осигурява достъп до висококачествено здравеопазване за всички слоеве от населението. Важни лостове за постигането на тази цел са политиките за подобряване на ефективността на здравните системи, по-специално чрез разширяване на диапазона от стоки и услуги, включени в основните здравни грижи. **Превантивните мерки и високите нива на защита на здравето представляват съществена инвестиция, тъй като те често са икономически по-ефективни,** отколкото лечението на вече съществуващи здравни проблеми. **Приоритети на политиката следва да бъдат и мерките, допринасящи за подобряване на психичното здраве,** като например разработването на по-систематични програми за диагностика и подкрепа (особено в училище и по време на бременността и перинаталния период), насърчаване на недискриминацията и намаляване на стреса на работното място. По подобен начин, **изследване в 36-те държави от ОИСР, в страните от ЕС-28 и Г-20 разкрива, че комуникационните стратегии сред населението и политическите мерки за подобряване на хранителния режим и физическата активност могат да допринесат за спестяването на близо 58 милиарда евро от здравните бюджети до 2050 г..** Намаляването на неравенството при достъпа също е от съществено значение за насърчаването на по-добри здравни резултати, тъй като делът на хората с лошо здраве се отразява сериозно на основните здравни показатели. Освен това неравенствата в областта на здравеопазването често са обвързани с икономическото, образователното или професионалното положение. Така например **незадоволените потребности от медицински грижи са значително по-високи при групите с ниски доходи.**

Социална закрила и преразпределение

Социалната закрила и преразпределение влияят върху благоденствието и икономическия растеж чрез два основни механизма. На първо място, социалните трансфери защитават хората от икономическата нестабилност и им помагат да се възстановят по-бързо от неблагоприятни сътресения. На второ място, те могат да предотвратят превръщането на настоящото неравенство в неравенство на възможностите за следващото поколение, особено в областта на здравеопазването, образованието и пазара на труда. По този начин **социалната закрила допринася за повишаването на социално-икономическата устойчивост и насърчава инвестициите във физически и човешки капитал, както и по-високия икономически растеж**. Неотдавнашно изследване на ОИСР потвърждава, че по-приобщаващите системи за социална закрила и преразпределение могат да бъдат свързани с по-висок растеж на БВП, докато по-голямото неравенство по отношение на доходите спъва икономическите резултати. Отражението на социалната закрила и преразпределение върху благоденствието не се свежда само до тяхното въздействие върху доходите. Има данни, че социалната закрила и преразпределението на доходите се свързват с по-високо субективно благоденствие.

Политиката може да подобри благоденствието и икономическите резултати, като насърчава по-приобщаващи системи за социална закрила и намалява неравенството по отношение на възможностите и резултатите. В *новата стратегия за работни места на ОИСР* се подчертава фактът, че **добре планираните схеми за социално осигуряване и подпомагане, съчетани с активни политики на пазара на труда и с политики за насърчаване на търсенето на работна ръка, могат да бъдат много ефективни при защитата на хората, като същевременно носят по-добри резултати на пазара на труда**. Ефектът може да бъде важен, особено за семействата от средната класа, които са изложени на по-висок риск от мобилност в низходяща посока. **В страните от ОИСР, които отделят повече средства за активни програми за пазара на труда, делът на домакинствата със средни доходи, при които има низходящо движение по отношение на разпределението на доходите, обикновено е по-малък**. В подкрепа на тези цели в много държави съществува възможност системата за данъчно облагане на доходите да стане по-прогресивна, особено за лицата с високи доходи, и по-справедлива за средната класа.

Равенство между половете

Насърчаването на *равенството между половете*, освен присъщата си стойност, носи различни ползи на обществото и икономиката. **Повишаването на заетостта и работното време на жените ще доведе до повишаване на производителността и до по-голям растеж на БВП.** Освен това то може да намали неравенството по отношение на доходите, да подкрепи доходите на домакинствата във време на икономически спад и да консолидира средната класа. **Що се отнася до ЕС, подобряването на положението в областта на равенството между половете може да доведе до увеличаване на общия БВП с до 9,6% до 2050 г.** Настоящите тенденции в продължителността на живота и раждаемостта подсилват аргументите в полза на по-голямото участие на жените в работната сила. Освен това, въпреки повишаването на нивата на участие на жените на пазара на труда, неравенството между половете по отношение на достъпа до качествени работни места остава значително. Работещите жени е по-вероятно да работят на непълно работно време, за по-ниско заплащане и в не толкова доходни сектори.

Политиката може да подобри благоденствието и икономическите резултати, като способства за намаляването на неравенството между половете при достъпа до качествени работни места. За целта трябва да се преодолее неравенството между половете на пазара на труда, както и в областта на образованието и неплатения труд за полагане на грижи. **Въпросите за равенството между половете са неразривно свързани с политиките в подкрепа на семейството (по отношение на платения отпуск, помощта за полагане на грижи и гъвкавите условия на труд),** които помагат както на мъжете, така и на жените да постигнат по-голямо равновесие между професионалния и личния живот и по-голямо благоденствие. Политиките, които съчетават професионалния и семейния живот, по-специално чрез качествени услуги в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст, могат да осигурят равни условия, като компенсират неравностойното положение у дома, дават възможност на жените за професионално развитие и не позволяват неравностойното положение да се предаде на децата. По-специално, **подобряването на достъпа до висококачествени грижи и предучилищни програми за деца е от съществено значение за равенството между половете и за осигуряването на децата на възможно най-добрия старт в живота.** Нужни са и допълнителни усилия в борбата с насилието срещу жените. В целия ЕС **само 14% от жените, които съобщават, че са били жертва на домашно насилие, заявяват, че са се свързали с полицията за най-сериозния инцидент.**

Стратегия за благоденствието на ЕС

Като цяло, представените в документа данни показват, че въпросът за благоденствието вече не е само любопитна бележка под линия, а заслужава едно по-централно място в процеса на вземане на икономически решения. Това има значителни последици за политиката:

- **Инвестициите следва да бъдат пренаредени по важност, за да се вземат предвид връзките между резултатите за благоденствието и дългосрочния икономически растеж**, така че да се запази благотворният кръг, който характеризира „икономиката на благоденствието“.
- **Необходима е правилна оценка на въздействието на политиките, за да се сведе до минимум вредното отражение върху благоденствието и дългосрочния растеж**, особено в контекста на фискалните корекции.
- **Основна грижа на политиката следва да бъде неравенството в резултатите по отношение на благоденствието. За преодоляването на това неравенство ще е нужен съгласуван и интегриран подход, който да мобилизира цялото управление**, тъй като неравенствата обикновено са свързани помежду си в различните измерения, а редица политики допринасят за тях.
- **Изграждането на икономика на благоденствието не е задача само на правителствата. Частният сектор също може да допринесе за тази цел по различни начини.** Създаването на ефективни публично-частни партньорства за насърчаване на благоденствието и мобилизиране на частно финансиране за инвестиции със социално въздействие може да представлява новаторски начин за посрещане на свързаните с финансирането предизвикателства.

Като следваща стъпка, съдържащите се в информационния документ препоръки по отношение на политиката могат да бъдат доразвити с цел да се предостави информация за насочена към действия *стратегия за благоденствие и устойчиво развитие на ЕС*.